

**БАЪЗЕ МУЛОҲИЗАҲО
ДОИР БА ТАЪРИХИ ТАЪСИС ВА
ФАЪОЛИЯТИ БОЙГОНИИ
ДАВЛАТИИ ВИЛОЯТИ СУҒД**

Ҷураева Маҳбуба Амоновна, унвонҷӯи
кафедраи таърихи Ватан ва археологияи МДТ
“ДДХ ба номи акад. Б.Ғафуров” (Тоҷикистон,
Хучанд)

**НЕКОТОРЫЕ
РАЗМЫШЛЕНИЯ ОБ ИСТОРИИ
ОБРАЗОВАНИЯ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
ГОСУДАРСТВЕННОГО АРХИВА
СОГДИЙСКОЙ ОБЛАСТИ**

Джураева Махбуба Амоновна, соискатель
кафедры истории отечества и археологии
ГОУ “ХГУ имени Б. Гафурова”
(Таджикистан, Худжанд)

**SOME REFLECTIONS
CONCERNED WITH THE HISTORY
OF EDUCATION AND
ACTIVITIES OF THE STATE
ARCHIVE OF SUGHD VILOYA**

Juraeva Mahbuba Amonovna, claimant for
candidate degree of the department of Home
history and archeology under the SEI “KhSU
named after acad. B. Gafurov” (Tajikistan,
Khujand), **E-mail:** uchzaphgu@mail.ru

Вожаҳои калидӣ: бойгонӣ, махзан, парванда, ҳуҷҷатҳо, санадҳо, тадқиқот, таҳлил, гурӯҳбандӣ, маъҳаз

Дар мақола сухан дар бораи таърихи таъсис ва фаъолияти Бойгонии давлатии вилояти Суғд, таркиби ҳуҷҷатҳои он ва аҳамияти таърихии ин ҳуҷҷатҳо меравад. Муаллифи мақола доир ба таърихи таъсис, ташаккул ва рушди нумуи бойгонӣ, тамоми роҳи тайкардаи он дар фарозу нишебии таърих, ташаккул ва тарбияи зиёиёни нави тоҷик, таърихи инкишофи мактабу маориф ва илму фарҳанги ҷумҳурӣ дар асоси ҳуҷҷатҳои нодири таърихии Бойгонии давлатии вилояти Суғд маълумот додааст. Муаллиф ба чунин хулоса меояд, ки хазинаи ҳуҷҷатҳои, ки дар Бойгонии давлатии вилояти Суғд марбут ба таърих ва фаъолияти он маҳфузанд, ганҷи бебаҳо, сарчашмаи мӯътамад барои таҳқиқи омӯзиши таърихи таъсис, рушди ин боргоҳ ба ҳисоб меравад.

Ключевые слова: архив, фонд, дело, документы, исследования, анализ, классификация, источник

В статье рассматривается история создания и функционирования Государственного архива Согдийской области, состав его документов и их историческое значение. Автор статьи на основе уникальных исторических документов Согдийского государственного архива предоставляет информацию об истории создания, становления и развития архива, о его деятельности в различные исторические периоды и роли архива в становлении и воспитании новой таджикской интеллигенции, истории школы, образования и науки страны. Автор приходит к выводу, что фонд документов, связанных с историей и деятельностью Согдийского государственного архива, является бесценным сокровищем, надежным источником для изучения истории создания и развития этого центра.

Key words: archive, fund, case, documents, research, analysis, classification, source

The article dwells on the history of creation and functioning of the State Archives of Sughd viloyat; composition of its documents and their historical significance being taken into account as well. Proceeding from unique historical documents of Sughd State Archive the author of the article adduces information concerned with the history of creation, formation and development of the archive, its activities for various historical periods and its role in the new Tajik intelligentsia formation and education and the history of school, education and science of our country. In a nutshell, the author of the article comes to the conclusion that collection of documents related to the history and activities of Sughd State Archive is an invaluable treasure and a reliable source targeted at the study of the history of creation and development of this center.

Ҳуҷҷатҳои таърихӣ дар ҷараёни таҳқиқи омӯзиши таърихи сиёсӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ, ҳаёт ва таҷрибаи бойи мардум, дигаргуниҳои сиёсӣ иҷтимоӣ, таҳаввулот ва пешрафти маданияту иқтисодиёти даврони мухталиф, таърихи пайдоиш ва фаъолияти корхонаву муассисаҳои гуногун, рӯзгори шахсиятҳо ва ҷеҳраҳои шинохтаи таърих-ҳодимони илму фарҳанг, олимон, адибону арбобони сиёсӣ ва ғайра манбаи нодир ба ҳисоб меравад.

Барои ҳифзу ниғаҳдории ҳуччатҳои таърихи дорои арзиш ва аҳамияти муҳим муассисаҳои махсус-бойгоҳи фаъолият доранд, ки санадҳои корхонаю ташкилотхоро чамъоварӣ, таҳлил, ташхис намуда, солҳои зиёд маҳфуз медоранд. Ҳуччатҳои нодиру бозгӯи таърих дар бахшҳои бойгоҳи давлатӣ ва байнидоравии ҳуччатҳои ҳайати ҳайати шахсии шахру навоҳӣ нигоҳ дошта мешаванд.

Дар замони истиқлолият Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба кори бойгоҳӣ ва рушди шабакаҳои бойгоҳӣ дар ҷумҳурӣ таваҷҷӯҳи муҳим зоҳир менамояд. Қабул шудани як қатор қонун ва қарорҳои муҳим, аз ҷумла, Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 13 ноябри соли 1998, таҳти №705, «Дар бораи Хазинаи бойгоҳи миллий ва муассисаҳои бойгоҳӣ», Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 4 майи соли 2000 «Дар бораи мӯҳлатҳои ниҳии ниғаҳдории ҳуччатҳо дар бойгоҳи идоравӣ ва тартиби супоридани онҳо ба бойгоҳи давлатӣ», «Қоидаҳои асосии кори бойгоҳи идоравии Ҷумҳурии Тоҷикистон», ки бо Фармони сардори Саридораи бойгоҳи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 25 декабри соли 2009, таҳти №42 тасдиқ шудааст, барои раванқу ривочи кори бойгоҳӣ дар ҷумҳурӣ ва ғайи гардонидани хазинаи бойгоҳи мусоидат намуд.

Президенти кишвар Эмомалӣ Раҳмон дар Паёми худ ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон қайд кардаанд, ки «ҳамаи захираву имкониятҳои мавҷуда ба ҳалли масъалаҳои ҳифзи фазои орому осудаи зиндагии шаҳрвандон, расидан ба меъёрҳои баландтари неқӯаҳволии мардум ва шароити боз ҳам беҳтари иҷтимоӣ, тақвияти қонуният ва адолат, дар маҷмӯъ, ба таъмини амнияти давлат, шаҳрвандон ва ҷомеа равона карда мешавад» [5].

Барои ҳалли масъалаҳои, ки вобаста ба ҳуччатнигорӣ ва ҳифзи онҳо дар бойгоҳӣ мавҷуданд, роҳбарону мутахассисони ташкилоту муассисаҳо, мақомотҳои маҳаллӣ вазираддоранд, ки дар таъмини иҷрои супоришу ҳидоятҳои Пешвои миллат ҳиссагузор бошанд.

Дар замони гузашта дар Осиеи Миёна бойгоҳи давлатӣ ба маънои асли ва имрӯзаи он вучуд надоштанд. Танҳо дар идораи корғузори амир, хон, султон ва баъзе мансабдорон қоидаи тартиб додани китоби нусхаи ҳуччатҳо риоя карда мешуд. Намунаи чунин маҷмӯи бойгоҳӣ то замони мо омада расидаанд.

Бойгоҳи фаъолияти онҳо дар ҷумҳуриҳои Осиеи Миёна ба шакли нав танҳо пас аз ғалабаи Инқилоби Октябр ва барпо шудани Ҳукумати Шӯравӣ ба вучуд меоянд.

То тақсмоти милли-худудии Осиеи Миёна ташкилҳои аввал ҶМШС Тоҷикистон ва сипас ҶШС Тоҷикистон дар Ҷумҳурии Мухтори Тоҷикистон Бойгоҳи Қумитаи инқилобии ҶМШС Тоҷикистон вучуд дошт. Аввалин кӯшишҳои таъсис додани бойгоҳӣ дар ҷумҳурии мо ба соли 1926 рост меояд. Ин Бойгоҳи Душанбе ва баъдан Бойгоҳи Сталинобод ба ҳисоб мерафт [2,с.13]. 20 марти соли 1931 Комичроияи Марказӣ ва Шӯрои Комиссарони Халқи ҷумҳурӣ «Низомнома доир ба ташкили корҳои бойгоҳӣ» - ро тасдиқ намуд [4 ,С.72-79].

Аз рӯи баъзе маълумоти дигар таъсиси Бойгоҳи давлатии марказии ҶШС Тоҷикистон 20 марти соли 1930 ба ҳисоб меравад [2,с.13]. Бойгоҳи давлатии марказӣ расман то соли 1934 Бойгоҳи Сталинобод ном дошта, аз соли 1935 номи Бойгоҳи давлатии марказиро мегирад [2,с.14].

Аз ҳамин давра сар карда фаъолияти бонизом ва мунтазами чамъоварӣ, бақайдгирӣ ва таҳлилу омӯзиши маводи ҳуччатӣ оғоз меёбад. Соли 1939 идораҳои бойгоҳӣ ба ихтиёри Комиссариати корҳои дохилии умумииттифоқ ва ҷумҳуриҳо вогузор шуда, он аз соли 1960 ба ихтиёри Шӯрои Вазирони ИҶШС ва Ҳукуматҳои ҷумҳуриҳои иттифоқӣ мегузарад.

Дар маҳзани (фонди) бойгоҳӣ дар ин давра ҳуччатҳои мансуб ба давраи Шӯравӣ, санадҳо доир ба таърихи Инқилоби Октябр ва соҳтмони сотсиалистӣ, аз давраи тоинқилобӣ бошад, ҳуччатҳои уездҳои Хучанд, Исфара ва Ҷиззахи вилояти Самарқанд маҳфуз буданд. Дар маҳзани идораи уезди Хучанд, сардори уезди Исфара, полиси назоратии Хучанд, сардори гарнизон, раёсатҳои вилоятӣ ва дигар муассисаҳои маъмурӣ – полисӣ, ҳуччатҳо доир ба давраи мустамликавӣ ва сиёсати маъмурияти мустамликавӣ, низоми андоз ва андозситонии мутлақияти рус, паҳши шӯриши соли 1916 дар Хучанд ва ғайра нигоҳ дошта мешуданд. Илова бар он маводи ҳуччатии судяҳои халқии маҳаллӣ – қозихо ва фаъолияти онҳо нигоҳ дошта мешуданд [2,с.14].

Нахустин идораи бойгоҳӣ дар Тоҷикистони Бойгоҳӣ назди Комичроияи уезди Хучанд ба ҳисоб меравад, ки бо қарори Комичроияи уездӣ 9 апрели соли 1925 таъсис дода шуда буд [3,с.4]. Вазифаи он аз чамъовардани ҳуччатҳо оид ба таърихи Тоҷикистони шимолӣ, ҳифзу ниғаҳдорӣ ва истифодаи онҳо иборат буд. 16 декабри соли 1928 дар Хучанд Бюрои бойгоҳи округӣ таъсис дода мешавад, ки он назоратро оид ба ҳифзи санадҳои бойгоҳӣ дар тамоми Тоҷикистони шимолӣ таъмин менамуд [6,с.75].

Бо сабаби барҳам хӯрдани округи Хучанд бо қарори Комичроияи округи Хучанд аз 6 октябри соли 1930 Бюрои бойгонӣ ба байниноҳиявӣ табдил дода шуд, ки бевосита ба КИМ Тоҷикистон итоат мекард.

Соли 1938 бо амалигардонии тақсимои маъмурию марзии округи Идораи марказии бойгонии Тоҷикистон Бюрои бойгонии байниноҳиявиро ба Бюрои округи табдил дод. Дар заминаи ин 27 октябри соли 1939 Бойгонии давлатии вилояти Ленинобод таъсис ёфт [1, с.18].

Дар ҳазинаи он санадҳои муассисаҳо, корхонаҳои давраи шӯравӣ, ташкилотҳои собиқ уезд ва округи Хучанд, инчунин ҳуччатҳои муассисаҳои вилоятӣ, ҳазинаи Комичроия ва Кумитаи инқилобӣ чамъоварӣ шуда буданд, ки марҳилаҳои гуногуни таърихи дар бар мегиранд.

Соли 1962 аз сабаби муваққатан барҳам додани вилояти Ленинобод дар пояи Бойгонии вилоятӣ бо қарори Шӯрои Вазирони ҶШС Тоҷикистон филиали Бойгонии давлатии марказии ҶШС Тоҷикистон таъсис дода шуд. Минтақаи ғайриҷаҳони он ноҳияҳои Тоҷикистони шимолӣ – шаҳрҳои Ленинобод, Қайроққум (бо шӯроҳои шаҳракҳои Консой, Куруксой, Олтин-Топкан, Адрасмон, Чорух-Дайрон), Чкалов (ҳозира Бӯстон), ноҳияҳои Мастҷох, Спитамен, Чаббор Расулов ва Хучандро дар бар мегирифт.

Дар асоси қарори Идораи бойгонии назди Шӯрои Вазирони ҶШС Тоҷикистон аз 1 январи соли 1978 дар пояи филиали Ленинободии Бойгонии давлатии марказии ҶШС Тоҷикистон Бойгонии давлатии вилояти Ленинобод бо филиалҳо дар шаҳрҳои Конибодом, Ўротеппа ва Панҷакент ба ғайриҷаҳони пардохт. Агар дар оғози таъсиси Бойгонии уезди Хучанд дар ҳазинаи он 10 ҳазор парванда маҳфуз бошад, баъдтар миқдори он ба беш аз 350 ҳазор расида буд [3].

Қайд кардан ба маврид аст, ки таърихи қариб тамоми Тоҷикистони Шӯравӣ аз соли 1917 то соли 1989 дар 677 фонд бо миқдори умумии 165187 парванда инъикос ёфтааст. Дар ин самт маҳсусан маводи солҳои аввали Ҳокимияти шӯравӣ, аз қабилҳои протоколҳои чаласаҳои Шӯрои депутатҳои аскарон ва коргарони уезди Хучанд дар солҳои 1917-1918, нусхаҳои асли фармонҳо, хабарҳо, мукотиботи муборизони барпо ва мустақкамкунии Ҳокимияти Шӯравӣ дар Тоҷикистони Шимолӣ – Е.А.Иванитский, Ҷ.Зокиров, Х.Усмонов, А.Раҳимбоев ва дигарон арзиши басо муҳим доранд.

Дар парвандаҳои бойгонӣ ҳамчунин маълумоти муҳим доир ба муборизаи сокинони Тоҷикистони шимолӣ бо ҳаракати босмачигарӣ, дастаҳои Гвардияи сурх ва партизани уезди Хучанд, сафарбаркунии кормандони ҳизбию шӯравӣ ба амалиёти ҷанги шаҳрвандӣ маҳфузанд.

Мавод дар бораи чораҳои аввалин дар соҳаи кишоварзӣ: ташкили комитетҳои ислоҳоти обу замин, ғайриҷаҳони онҳо оид ба милликунони замин, бунёди аввалин коммуна, артелҳо, ташкилотҳои комитетҳои камбағалон арзиши муҳим доранд.

Таърихи Тоҷикистони шимолӣро дар давраи барқароркунии ҳуччатҳои Комичроияҳои уезд ва округи Хучанд, шӯбаҳои онҳо, иттифоқи «Қошчӣ», ҷамъияти ёрии байнихамдигарии деҳқонон, заводҳои пахтадозакунӣ, маълумот оиди амалигардонии сиёсати нави иқтисодӣ (НЭП), болоравии соҳаи кишоварзӣ, гузаронидани ислоҳоти обу замин дар уезди Хучанд, ғайриҷаҳони Шӯроҳо, ҳолати соҳаҳои мухталифи саноат инъикос мекунад [1, с.6].

Дар парвандаҳои мансуб ба давраи тоҷангӣ маълумот дар бораи ҳаракати камбағалон тавассути иттифоқи «Қошчӣ», аз банди асорат озод намудани занон, ташкил ва ғайриҷаҳони комбинатҳо, заводу фабрикаҳо ҷой дода шудааст.

Ҳуччатҳо дар бораи корномаҳои меҳнатӣ ва ҷангӣ дар солҳои Ҷанги Бузурги Ватанӣ фонди маҳсури ташкил меҳанд. Ба бойгонӣ ҳуччатҳо баъди анҷоми Ҷанги Бузурги Ватанӣ барои нигоҳдорӣ давлатӣ аз ташкилоти муассисаҳои таълимӣ, колхоз ва совхозҳои вилоят ворид гардидаанд.

Маводи фондҳои шахсии иштирокчиёни ҷанг, собиқадорони меҳнат, арбобони илм ва фарҳанг аз қабилҳои Ғ.Ҳайдаров, Р.Турсунов, Б.Комаров, А.Атоев, М.Глодьшев, Ф.П.Баженов, О.Раҳматбоев, П.Малышев, М.Авезова барои инъикоси таърихи фарҳанг ва илм кӯмаки зиёд мекунад.

Филиалҳои бойгонӣ дар шаҳрҳои Конибодом, Ўротеппа (Истаравшан) ва Панҷакент мутаносибан солҳои 1966, 1970 ва 1982 ташкил шудаанд. Дар маҷмӯъ маводи ҳуччатии бойгонии давлатии вилоятӣ ва филиалҳои он, ки теъдоди зиёда аз 280 ҳазор парвандаро дар бар мегирад, ки яке аз энциклопедияи ҳоси нашрнагардидаи даврони шӯравии вилоят мебошад.

Доктори илмҳои таърих, профессор Ғ.Ҳайдаров дар мақолаи пурмуҳтавои худ оид ба ғайриҷаҳони Бойгонии давлатии вилояти Суғд бо номи «Ҳазинаи ҷавоҳирот» [7] маълумоти пуарарзиш овардааст. Мавсуф қайд мекунад, ки дар 950 фонди бойгонӣ бештар аз 360 ҳазор парвандаҳо маҳфузанд, ки онҳоро ҳамчун шохидони безаволу безабони воқеаҳои пасисаршуда ҳисобидан равост. Ҳар яке аз ин миллионҳо сатру варақи ҳуччатҳои бойгонӣ қимати ганҷро

доранд. Онҳо барои гум ва бесару сомон нашудани таърихи Суғди замони нав, тасвири корнамоиҳои меҳнатию бунёдкории суғдиён, шуҷоати зодагони онҳо баҳри озодӣ ва ҳифзи Ватан, хизматҳои шоистаи зиёни шимоли Тоҷикистон, тақдири таърихии шахсиятҳои маъруфи сарзамин хизмат хоҳанд кард.

Дар рушди бойгонии вилоят саҳми сардори он Николай Михайлович Морозов хеле бузург аст. Ӯ, ки дастпарвари Донишкадаи таърихи бойгонии Москва, мутахассиси закию боистеъдод, шахси нексиришту қавиירוа аст, аз соли 1959 то соли 2004 тамоми донишу маҳораташро баҳри беҳбудии қори бойгонӣ сарф кард. Бойгонии вилояти Суғд дар замони сарвариин вай яке аз беҳтарин хазинаҳои ҳуҷҷати чумхурӣ гардид.

Бойгонӣ дар инкишофи ҷомеашиносӣ ва илми таърихи Тоҷикистони муосир нақши калон бозид. Иштибоҳ намешавад агар гӯем, ки аксари олимони соҳаи илми таърихи вилоят ва чумхурӣ маҳз дар асоси маводи ин чашмаи бебаҳои илму дониш рисолаҳои номзадӣ ва доктории ҳешро ба таъб расониданд, китобу мақолаҳои бисёр офариданд. Тадқиқотҳо барои дарёфти унвони номзоди илм («Очеркҳои таърихи маорифи халқ дар РАСС Туркистон») ва докторӣ («Очеркҳои сохтмони сотсиалистӣ дар Тоҷикистони Шимолӣ дар солҳои 1917-1937») асосан дар заминаи ҳуҷҷату маводи маҳз ҳамин бойгонӣ чараён гирифтаанд.

Дар бойгонӣ бисёр аспирантон, донишҷӯён, унвонҷӯён, журналистон аз Душанбе, Маскав, мамлакатҳои ҳамсояи наздик низ қори ҳустуҷӯи ҳуҷҷатӣ мебуданд ва ин амалро то инҷониб давом медиҳанд.

Бойгонӣ ба факултети таърих ва ҳуқуқи МДТ «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров» дар ташкилу гузаронидани таҷрибаи бойгонии донишҷӯёни курсҳои болоӣ кӯмак мерасонад. Сардори собиқ муассиса Николай Морозов барои муаррихони ҷавони оянда аз рӯи проблемаи муҳими бойғониносии дарси маҳсус меод.

Профессор Ғ.Ҳайдаров қайд менамояд, ки дар натиҷаи кофтуковҳои тӯлонӣ Протоколҳо (қарорҳо)- и аввалин Шӯрои депутатҳои халоқу сарбозони Хучандро, ки рӯзҳои Инқилоби феввалии соли 1917 таъсис ёфта буд, дарёфт гардид. Бо мурури солҳо ҳуҷҷати ҳеше қорношоямшударо ба сомон дароварда, пас дар мошинка чоп карда, дар асоси таҳлили илмии ин сарчашмаи нодир соли 1968 таҳти унвони «Қадамҳои нахустини Шӯрои Хучанд дар солҳои 1917-1919» резарисолае навиштааст [7]. Дар масъалаи баландбардории обрӯю эътибори бойгонӣ ва таблиғ қардани қадру қимати маводи он дар байни аҳолии вилояту кишвар ва инҷунин, берун аз ҳудуди мамлакат саҳми олимони Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров калон аст [7].

Бо ташаббуси роҳбари онвақтаи Бойгонии давлатии вилояти Суғд Н.М.Морозов нашриияи «Мерос» таъсис дода шуда буд, ки дар саҳифаҳои он мақолаю маводи сазовори диққати хонандагон чоп мешуд, ки танҳо як ё ду шумораи он баромаду халос. Бо сабабҳои номаълум нашри он қатъ гардид.

Қобили зикр аст, ки дар Бойгонии давлатии вилояти Суғд дар баробари маҳзани (фонди) мақомоти давлатию идорақунӣ, қорхонаву ташкилотҳо, муассисаҳо, донишгоҳҳои олий ва ғайра фонди шахсӣ низ мавҷуд аст. Намунаи нодирини ин бойгонии шахсӣ маҳзани (фонди) муаррихи номвар, олими нуктасанҷу дақиққор, Арбоби илм ва техникаи Тоҷикистон, доктори илмҳои таърих, профессор Ғ.Ҳайдаров ба ҳисоб меравад.

Дар бораи аҳамият ва арзиши илмии он муаллифи ин сатрҳо дар яке аз мақолаҳои худ «Бойгонии шахсии профессор Ғафур Ҳайдаров- хазинаи нодирини таърихӣ» (бо ҳаммуаллифии Ш.Шарифов) [8, С.246-253] маълумот додааст. Маҳзани (фонди) мазкур таҳти рақами 880, рӯйхати рақамҳои 1,2,3 дар Бойгонии давлатии вилояти Суғд дар қисмати маҳзани шахсӣ нигоҳ дошта шуда, дар маҷмӯъ 295 адад парвандаро (дело) дарбар мегиранд.

Ҳамин тавр, бояд қайд кард, ки маҳзани Бойгонии давлатии вилояти Суғд дар пешрафти қорҳои илмӣ- тадқиқотии устодони донишгоҳ, муҳаққиқон, олимони ҷавон, унвонҷӯён ва донишҷӯён нақши назаррас дорад.

Ҳар сол дар асоси нақшаи таълими факултети таърих ва ҳуқуқи ДДХ ба номи академик Бобоҷон Ғафуров таҷрибаомӯзии таълимии бойғониносии дар курсҳои сеюм гузаронида мешавад, ки дар ташаққули донишҳои бойғониносии мусоидат мекунад.

Алҳол ба Бойгонии давлатии вилояти Суғд Ҷарқинзода Гулҷеҳра Валиевна роҳбарӣ намуда, дар густириши қори бойгонӣ саҳми назаррас гузошта истодааст.

Бойгонӣ ва хазинаи он дар инкишофи ҷомеашиносӣ ва илми таърихнигории Тоҷикистони муосир нақши бузург мебозад. Ҳамин тавр, хазинаи Бойгонии давлатии вилояти Суғд маҳзани нодирини ҳифзу нигоҳдорини ҳуҷҷатҳои муҳим ба ҳисоб рафта, он барои дар инъикоси таърихи ҳаёти сиёсӣ, иқтисодӣ, илмӣ, фарҳангӣ хизмат менамояд.

ПАЙНАВИШТ:

1. Государственный архив Ленинабадской области. Путеводитель-Ленинабад.- 1991. – 198 с.
2. Муҳиддинов, С. Бойгоншиносӣ./С.Муҳиддинов, М.Каримов.– Душанбе, 2009. - 52с.
- 3.Нозимӣ, М. Бойгонӣ дар бинои нав/М.Нозимов // Чумхурият. - 2007. - 8 сентябр.
4. Нормативные акты государства и Правительства Республики Таджикистан по архивному делу (Сборник документов). - Душанбе, 2005.
5. Рустамова, М. Бойгонӣ – махзани таърих/М.Рустамова// Тирози ҷаҳон. - 2015. - 27 феврал.
- 6.Сборник материалов по истории и организации бойгонӣного дела в СССР. - М., 1940. Вып.V. - С.72-79
- 7.Хайдаров, Ғ. Хазиная чавохирот/Ғ.Хайдаров // Тирози ҷаҳон. - 2007. - 22 сентябр.
- 8.Шарифов, Ш. Бойгонии шахсии профессор Ғафур Ҳайдаров- хазиная нодири таърихӣ/Ш.Шарифов, М.Ҷӯраева//Машъалафрӯзи таърих. Маводи Конференсияи илмӣ-амалии ҷумхуриявӣ «Саҳми профессор Ғафур Ҳайдаров дар рушди илми таърих ва тарбияи мутахассисиони баландихтисос бахшида ба 90-солагии зодрӯзи Арбоби илм ва техникаи Тоҷикистон, доктори илмҳои таърих, профессор Ғафур Ҳайдарович Ҳайдаров».- Хучанд:Нури маърифат, 2018.-С.246-253

REFERENCES:

1. State Archive of Leninabad Region. Traveler-Leninabad. - 1991. - 198 p.
2. Muhiddinov, S. Archeology / S. Muhiddinov, M.Karimov.– Dushanbe, 2009. – 52 p.
3. Nozimi, M. Archive in the New Building / M. Nozimi // Jumhuriyat. - 2007. – September 8.
4. Normative Acts of the State and Tajikistan Republic Government on Archival Affairs. (Collection of documents). - Dushanbe, 2005.
5. Rustamova, M.Archive- a Database of History/M.Rustamova// Tirozi Jahon. - 2015. – February 27.
6. Collection of Materials on the History and Organization of Archival Affairs in the USSR. - M., 1940. V.V. - P. 72-79
7. Khaidarov, G. Jewelry / G. Khaidarov // Tirozi Jahon - 2007. – September 22.
8. Sharifov, Sh. Personal Archive of Professor Gafur Haidarov - a Unique Historical Treasure / Sh. Sharipov, M. Juraeva // Torch of History. Materials of the Republican Scientific-Practical Conference Entitled as “Professor Gafur Haidarov’s Contribution into the Development of Historical Science and Training of Highly Qualified Specialists Dedicated to the 90-th Birthday of Scientist and Technician of Tajikistan, Doctor of History,Professor Gafur Haidarovich Haidarov” .- Khujand: Light of Enlightenment, 2018. - P. 246 – 253.